

המוצדק והמסוכן במערכה בלבנון

הידיעות הראשונות שמשכו את הלב, לאחר שהחל התמרון הקרקעי בלבנון, היו הבשורות המרות על נפילת תשעה חיילים, שהגיעו בערב ראש השנה. סיפורו של כל אחד מהם קורע את הלב. נפילת חיילים במלחמה מעוררת את השאלה המתבקשת בדבר ההצדקה המוסרית של ההחלטה לשלוח אותם להילחם, שהיא החלטה להטיל עליהם חובה לפעול במצבים שיש בהם סכנה משמעותית לחייהם ולשלומם. עצם העובדה שהתקבלה החלטה כזאת בפורום ממשלתי כלשהו אינו נותן לה מעמד מוסרי. מזה תקופה ממושכת, אין תוקף מוסרי להחלטות של ראש הממשלה ושריה, שפטרו את עצמם מהמשימה העליונה של החזרת החטופים והחטופות מידי חמאס בעזה וגם מעקרונות המשטר הדמוקרטי. אילו השיקולים שלהם עמדו במבחנים המוסריים, לא היה בידיהם שום פטור כזה. על כן, ההערכה המוסרית של הפעלת החיילים עומדת על הנימוקים הנשמעים מפי דובר צה"ל, המבטאים עמדות של מערכת הביטחון, כפי שהיא מתנהלת בראשות שר הביטחון. הנימוקים הראשוניים להפעלת החיילים הם משכנעים. מזה חודשים ארוכים חיזבאללה תוקף את המדינה ואת אזרחיה, בעיקר בצפון הגליל, ומזה זמן רב הוא עושה הכנות מעשיות לכיבוש הגליל במתכונת כיבוש עוטף עזה בידי חמאס. הפעלת החיילים נגד חיזבאללה היא פעילות מובהקת של הגנה עצמית, גם במאמצי הסיכול המתמידים של ההתקפות הרבות המתרחשות וגם בהריסה השיטתית של תשתית הפעילות של חיזבאללה, מן המסד ועד הטפחות, מן המנהרות ועד הצמרת. המאמצים האלה מוצדקים והפעלת החיילים במשימות מסוכנות לביצועם היא מוצדקת באופן מוסרי.

כאן יש להזכיר את יחס המפקדים של החיילים אל המשימות המסוכנות המוטלות עליהם. אין לי ספק באיכות המוסרית המובהקת של היחס הזה. כל מפקד מכיר היטב את הערך "חיי אדם" שב"רוח צה"ל" ויודע שתמיד התפקיד שלו כפול: לבצע את המשימה שהוטלה עליו באמצעות חייליו ולעשות כמיטב היכולת המקצועית להחזיר אותם הביתה בשלום. בזה אני מוכן לסמוך על המפקדים ועל המפקדים של המפקדים.

אילו היינו מדינה דמוקרטית מתוקנת, נורמלית, כאן הייתה יכולה להסתיים ההערכה המוסרית הראשונית, בדבר עצם הפעלת החיילים במלחמה הרוויה במצבים מסוכנים. אלא שאנחנו לא מדינה כזאת, לא דמוקרטית, לא מתוקנת ולא נורמלית, ועלינו להתמודד עם סכנות אפשריות שלא מן הראוי להעמיד בהן את חיי החיילים ואת שלומם.

הנה דוגמה. בתקופה אחרת בתולדות המדינה היא הייתה בגדר סכנה רחוקה, שולית, זניחה. בתקופה הנוכחית, בשלטון הממשלה המגזרית, הנתונה להשפעת כוחות פוליטיים משיחיים, שטופי הזיות וחסרי אחריות עד בלי גבול, זוהי סכנה ממשית ומידית. כך כתב הרב יצחק גינזבורג, ב"גילוי דעת" לאחרונה: "הלבנון הוא חלק מארץ ישראל השייכת לעם ישראל, מתנת ה' ככתוב בתורה, 'ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת'. בדורנו, הקב"ה נותן לנו את היכולת לקבל את המתנה מה'... לאחר כיבוש וגירוש האוכלוסייה העוינת, יש להקים התיישבות יהודית ובכך להשלים את הניצחון". הרב הזה חיבר את החוברת "ברוך הגבר", בשבחו של ברוך גולדשטיין, הרוצח של 29 מוסלמים בתפילת רמדאן בטבח "מערת המכפלה" בפברואר 1994. בכתביו "קומי אורי" ו"סעודת משיח", "צו השעה – טיפול שורש" ובה"ס סכמה לספר "תורת המלך" נתן ביטוי לגזענות קיצונית ומסוכנת.

בשנת 2019, כאשר עמותה בגבעת שמואל העניקה לו פרס, נרתמו שר החינוך פרץ ושר התחבורה סמוטריץ' לברך אותו על הזכייה. אותה שעה האירוע נראה כהבלחה של הזיה שנבטה בערוגות הימין הקיצוני וזכתה לברכת פוליטיקאים מקוששי תמיכה בקלפי. היום אירוע כזה משקף עמדה בולטת בממשלת המגזרים. היום "גילוי דעת" של גינזבורג עלול להיכנס לתוכניות הפוליטיות, המדריכות מאמצים מעשיים. לא בא בחשבון לשלוח חייל למשימה מסוכנת שמטרתה היא לקדם תוכנית לכיבוש לבנון, גירוש יושביה והקמת התיישבות יהודית. כלשונו של סופר אמריקאי ידוע, כל חייל שיפול במלחמה כזו יהיה טענה ניצחת נגד המלחמה. מלחמה למען מימוש התוכנית של גינזבורג ושותפיו היא מלחמה פסולה מבחינה מוסרית, מלחמת "יש ברירה" מובהקת. כל מלחמה כזו היא פסולה, בעזה, בלבנון, באזורי יהודה ושומרון. אסור להניח למלחמה הנוכחית לגלוש אל מעבר לגבולות של מלחמת "אין ברירה", המוסריים בהחלט, שהיא המלחמה להגנת האזרחים ומדינתם.

אסא כשר הוא פרופ' אמריטוס לאתיקה מקצועית ולפילוסופיה וחוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי, אוניברסיטת תל-אביב. הוא חתן פרס ישראל לפילוסופיה ופרס יצחק שדה לספרות צבאית